

วิเคราะห์หะดีษ
ฉบับหน้าหนังสือจากนักคลุม

อาบิร. คบัล

บทนำผู้เขียน

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على نبينا محمد، وعلى آله وصحبه أجمعين، أما بعد.

มวลดการสรวรเสริญทั้งหลายเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ ผู้อภิบาลแห่งสากลจักรวาล ขอพร
อันประเสริฐและความศานติงมีแด่นปีของเรามุหัมมัด ตลอดจนวงศ์วาน และบรรดา
สหายของท่าน.

การละหมาดถือเป็นเสาหลักของศาสนา และเป็นกิจที่มุสลิมจำเป็นต้องถือปฏิบัติทุกวัน ฉะนั้น การศึกษาวิธีการละหมาดถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง.

หนังสือเล่มเล็กๆ เล่มนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาประเด็นหนึ่งจากอิริยาบถการละหมาदनั่น คือ “การดูบหน้าหลังจากให้สลาม”

ทำยนี้ ผู้เขียนหวังว่าท่านผู้อ่านคงจะได้รับประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้ในการ
ประกอบบิบัติะฮการละหมาด.

وصلّى الله على محمد، وعلى آله وصحبه وسلم

สารบัญ

ทรรศนะของอุลละมาฮ์	2
วิเคราะห์หลักฐาน	4
สายรายงานมุอาวิยะฮฺ อิบน์ กุฎเาะฮฺ	5
สายรายงานซาบิต อัลด-นุนานีย์	9
สายรายงานกะษีรฺ อิบน์ สุลัยม	14
ข้อสรุป	18
บรรณานุกรม	19

พรรณนาของอุละมาอ์

ผู้เขียนไม่พบพรรณนาของอุละมาอ์รุ่นก่อน ๆ ที่ระบุอย่างชัดเจนว่า ส่งเสริมให้ลูบหน้าผากหรือลูบหน้า หลังจากการให้สลามเมื่อละหมาดเสร็จ นอกจากนี้บางพรรณนาของอุละมาอ์รุ่นหลัง ๆ ซึ่งผู้เขียนพบว่ามีอุละมาอ์บางท่านได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าส่งเสริมให้ลูบหน้าผากหรือลูบหน้าหลังจากละหมาดเสร็จ.

๑. อัล-ลัยยิด อับดุลเราะหฺมาน อิบน์ มุหัมมัด อิบน์ หุสัยนฺ อิบน์ อุมร์ หรือที่เป็นที่รู้จักในชื่อ "บา อะละเวีย" มุฟตีแห่งเมืองหัดเราะเมาตุ (Hadhramaut) ประเทศเยเมน ท่านได้กล่าวไว้ในหนังสือ "บุษยะตุล มุศตฺริติ ดีน" โดยกล่าวอ้างพรรณนาของบาอฺฮันว่า:

قال باعشن: يسنّ مسح الجبهة عقب الصلاة

"บาอฺฮันได้กล่าวว่า สุนัตให้ลูบหน้าผากหลังจากการละหมาด"¹

และในอีกตอนหนึ่งท่านก็ได้ยกหลักฐานการลูบหน้าผากหรือลูบหน้า จากการรายงานของซาบิต อัล-นุนัยย์ ถึงท่านอนัส อิบน์ มาลิก เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ².

๒. ชัยคุ ดาอูด อิบน์ อับดุลลอฮฺ อัล-ฟะฎอนียฺ ท่านได้กล่าวในหนังสือ "มุญะตุล มุศัลลี" ว่า:

¹ บุษยะตุล มุศตฺริติ ดีน หน้า: ๖๔. (หนังสือไฟล์เวิร์ด)

² อ้างแล้ว หน้า: 56.

ادافون سنة يغد كرجاكن كمدین درفدا سمبهيغ مك اداله
ني صلى الله عليه وسلم افيل سلسي درفدا سمبهيغ ميافو
دعن تاغنث داتس كفلاث دان ديجاث « بسم الله الذي لا
إله إلا هو الرحمن الرحيم ، اللهم أذهب عني الهم
والحزن »

"ส่วนการปฏิบัติที่เป็นสุนัตหลังจากการละหมาदनั้น
ปรากฏว่าท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม
หลังจากท่านละหมาดเสร็จ ท่านจะลูบบนศีรษะด้วยมือ
ของท่าน และท่านจะอ่านว่า:

« بسم الله الذي لا إله إلا هو الرحمن الرحيم ، اللهم
أذهب عني الهم والحزن »

"ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ผู้ซึ่งไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจาก
พระองค์ ผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ โอ้อัลลอฮ์
โปรดปัดความวิตกกังวลและความเสียใจออกจากตัวฉัน
ด้วยเถิด"¹

¹ มุญะตุล มุศ็อลลีหฺ หน้า: ๑๘.

วิเคราะห์หลักฐาน

หะดีษที่นำมาอ้างเป็นหลักฐานการดูหน้าผากหรือดูหน้าหลังจาก
การให้สลามคือหะดีษที่เล่าโดยท่านอนัส อิบน์ มาลิก เราะฎิยัลลอฮุอันฮุ ซึ่งมี
๓ สายรายงานจากตาบิอื่น ๓ ท่านนั่นคือ

1. มุอาวิยะฮ์ อิบน์ กุรเราะฮ์
2. ซาบิต อิบน์ อัสลัม อัล-บุนานีย
3. กะษีร อิบน์ สุลัยม

ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเสนอและวิเคราะห์แต่ละสายรายงานว่ามีสถานะ
อยู่ในระดับใด สามารถนำเอามาเป็นหลักฐานได้หรือไม่.

๑. สายรายงานมูอาวิยะฮ์ อิบน์ กุรเราะฮ์

ท่านอนัส อิบน์ มาลิก เราะะฎียัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า:

كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا قضى صلاته
مسح جبهته بيده اليمنى ، ثم يقول : « بسم الله الذي
لا إله إلا هو الرحمن الرحيم ، اللهم أذهب عني
الغم والحزن »

ความว่า: ท่านเราะฮ์ซุลลอฮ์ คือลัลลลอฮ์อะลัยฮิวะสัลลัม เมื่อ
ท่านละหมาดเสร็จ ท่านจะลูบหน้าผากของท่านด้วยมือขวา
หลังจากนั้นท่านจะกล่าวว่า:

« بسم الله الذي لا إله إلا هو الرحمن الرحيم ،
اللهم أذهب عني الغم والحزن »

"ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ผู้ซึ่งไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจาก
พระองค์ ผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ โอ้อัลลอฮ์โปรด
ขจัดความเศร้าโศกเสียใจออกจากตัวฉันด้วยเถิด".

ตัศรีจญ์หะดีษ

สายรายงานนี้บันทึกโดยอิมฺ-ฆะบะรอนีในหนังสือ "อัล-
มุอญัหม์ อัล-เอาซัฎ" เลขที่: ๒๔๙๙, และในหนังสือ "อัด-ดุอาฮ์"
เลขที่: ๖๕๙, อิบน์ อัล-สุন্নีย์ในหนังสือ "อัมอัล อัล-เยามู วะ
อัล-ลัยละฮ์" เลขที่: ๑๑๒, อิบน์อัยม อัล-อัศพะฮานีย์ในหนังสือ

"ทิลยะฮู อัล-เอาลียาห์" ๒/๓๐๑, และอิบนุสัมอูนในหนังสือ
"อัล-อะมาลีย" เลขที่: ๑๒๑.

ทั้งหมดรายงานด้วยสายรายงานถึงสลลาม อี้ญ-
ฏาะวีล จากชัยคุ อัล-อัมมีย จากมุอาวิยะฮู อิบну กุเราะฮฮู.

ข้อมูลนักรายงานหะดีษ

1. สลลาม อี้ญ-ฏาะวีล (เสียชีวิตฮ.ศ. ๑๗๗)¹.

มีข้อจริงว่า สลลาม อิบну สัลมุ² อัต-ตะมีมีย อัล-คุรอ
ซานีย อี้ญ-ฏาะวีล.

อัล-บุคอรียกกล่าวว่า: "นักหะดีษต่างละทิ้งเขา"

อะหมัดกล่าวว่า: "มุ่งกะรุลหะดีษ"

อิบนุมะฮีนกล่าวว่า: "ฏาะอียฟ ไม่อนุญาตให้บันทึกหะ
ดีษของเขา"

อิบนุฮิบบานกล่าวว่า: "ฏาะอียฟ"

อิบนุคิริอกล่าวว่า: "จอมโกหก"

อัน-นะสาอีย, อัต-ดาเราะกูณีย, อัล-บัยหะกี, อัช-ชะ
ฮะบีย, และอิบนุหะญูรกล่าวว่า: "มัตรูก"

สรุป: สถานะของสลลาม อี้ญ-ฏาะวีลคือ "ฏาะอียฟมาก"
ไม่สามารถนำมาเป็นหลักฐานและไม่สามารถนำมา
สนับสนุนสายรายงานอื่นได้.

¹ มีซาน อัล-อิอติดาล (๓/๒๕๒), ตักวีบ อัต-ตะฮะซีบ (๔๒๕)

² บางที่เขียนว่า สุลัยมุ หรือสุลัยมาน.

2. ชัยคุ อัล-อัมมีย.¹

ชัยคุ อิบน์ อัล-หิวารีย อัล-อัมมีย

อะลีย อิบน์ อัล-มะดีนียกกล่าวว่า: "ฎะอียฟ"

อิมามอะหมัดกล่าวว่า: "ศอลิห"²

อบูฮาติมกล่าวว่า: "ฎะอียฟุลหะดีษ ให้บันทึกหะดีษ
ของเขาได้ แต่อย่าเอามาเป็นหลักฐาน"³

อบูซุรอะฮ์กล่าวว่า: "ไม่ใช่บุคคลที่แข็งแกร่ง (ในการ
รายงานหะดีษ)"

อิบนุมะฮะซีนกล่าวว่า: "ลา ชัยฮ" ในอีกตอนหนึ่งท่าน
กล่าวว่า "ศอลิห" และในอีกตอนหนึ่งท่านกล่าวว่า: "ให้
บันทึกหะดีษของเขา แต่ทว่าเขานั้นฎะอียฟ"

อิบนุหิบบานกล่าวว่า: "ไม่อนุญาตให้เอาเคาะบรฺของ
เขามาเป็นหลักฐาน"

อิบนุหะญูรกล่าวว่า: "ฎะอียฟ"

¹ สุอาลาต อิบน์ อบีชัยบะฮ์ (๑/๕๔), อัลอิลัล อัลมุตะยาฮียะฮ์ (๑/๒๔๖), อัล-อิลัล
วะมะอริฟะฮ์ อัร-ริฎาล (๓/๕๕), อัล-ญัรหฺ วัะ อัต-ตะอูดีล (๓/๕๖๐), ตะฮ์ซীব อัล-
กะมาล (๑๐/๕๖),

² "ศอลิห" ณ ที่นี้อาจหมายถึง "ศอลิหฺ ลิลอิสตีซฮาด" นั่นคือดีเพื่อนำมาสนับสนุน
สายรายงาน ไม่ใช่เพื่อนำมาเป็นหลักฐาน.

³ หมายความว่าให้เอามาสนับสนุนหะดีษอื่นได้.

สรุป: สถานะของซัยด อัล-อัมมียฺคือ "ฎะอ์ฟ" แต่
สามารถนำมาสนับสนุนเพื่อยกระดับหะดีษได้.

3. มุอาযะฮฺ อิบน์ กุรเราะฮฺ (เสียชีวิตฮ.ศ. ๑๑๓)¹
ท่านอบูฮาติม, อิบน์มะอีน, อัน-นะสาอี, และนักหะ
ดีษท่านอื่น ๆ กล่าวว่า "ซิเกาะฮฺ"
ท่านอิบน์หะญูรกล่าวว่า "ซิเกาะฮฺ อาลิม"

สรุป: สถานะของมุอาযะฮฺ อิบน์ กุรเราะฮฺคือ "ซิ
เกาะฮฺ"

สถานะของหะดีษ

สายรายงานนี้เป็นสายรายงานที่ฎะอ์ฟมาก เพราะมีนัก
รายงานถึงสองคนที่ถูกตำหนิในความน่าเชื่อถือ นั่นคือ "สลลาม
อฺฏ-ฎะอ์ฟ" และ "ซัยด อัล-อัมมียฺ" โดยเฉพาะอย่างยิ่งสลลาม
อฺฏ-ฎะอ์ฟที่ถูกรวบรวมอย่างหนักในความน่าเชื่อถือ.

¹ ตะฮฺซีบ อัล-ตะฮฺซีบ (๑๐/๑๙๕), ตักรīb อัล-ตะฮฺซีบ (๙๕๖)

๒. สายรายงานซาบิต อัล-บุนาญี

ท่านอนัส อิบน์ มาลิก เราะะฎียัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า:

« كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا قضى
صلاته مسح جبهته بكفه اليمنى ، ثم أمرها على
وجهه حتى يأتي بها على لحيته ويقول : بسم الله
الذي لا إله إلا هو عالم الغيب والشهادة الرحمن
الرحيم ، اللهم أذهب عني الغم والحزن والهم ،
اللهم بحمدك انصرفت وبذنبى اعترفت ، أعوذ بك
من شر ما اقترفت ، وأعوذ بك من جهد بلاء الدنيا
ومن عذاب الآخرة »

ความว่า: ท่านเราะซูลุลลอฮ์ ศ็อลลัลลอฮุอลัยฮิวะสัลลัม
เมื่ót่านละหมาดเสร็จ ท่านจะลูบหน้าผากด้วยฝ่ามือขวา
ของท่าน แล้วท่านจะลูบผ่านใบหน้าจนกระทั่งถึงเครา และ
ท่านจะกล่าวว่า:

« بسم الله الذي لا إله إلا هو عالم الغيب والشهادة
الرحمن الرحيم ، اللهم أذهب عني الغم والحزن
والهم ، اللهم بحمدك انصرفت وبذنبى اعترفت ،
أعوذ بك من شر ما اقترفت ، وأعوذ بك من جهد
بلاء الدنيا ومن عذاب الآخرة »

"ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ผู้ซึ่งไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจาก
พระองค์ ผู้ทรงรอบรู้ในสิ่งเร้นลับและสิ่งเปิดเผย ผู้ทรงกรุณา

ปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ ใช้อัลลอฮ์โปรดขจัดความเศร้า
เสียใจ และความวิตกกังวลออกจากตัวฉันด้วยเถิด ใช้อัลลอฮ์
ช่วยฉันในการสรรเสริญท่านที่ฉันได้เสร็จสิ้น และด้วยกับบาป
ของฉันที่ฉันได้ยอมรับ ฉันขอความคุ้มครองต่อพระองค์จาก
ความชั่วร้ายที่ฉันได้กระทำลงไป และฉันขอความคุ้มครองต่อ
พระองค์จากการทดสอบที่แสนสาหัสในโลกดุนยาและจาก
การลงโทษในวันอาคิเราะฮ์"

ตักรียญหะดีษ

สายรายงานนี้บันทึกโดยอบูอุมัยม อัล-อัศบะฮานีย์ ใน
หนังสือ "อัศบารุ อัศบะฮาน" ๒/๑๐๔. ด้วยสายรายงานถึงดา
วูด อิบน์ อัล-มุหับบ์ จากอัล-อับบาส อิบน์ เราะซีน มุศ
ฏาะฟา อัล-สุลละมีย์ จากญัลลาส อิบน์ อัมร จากท่านซาบิต
อัล-มุนานีย์.

ข้อมูลนักรายงานหะดีษ

1. ดาวูด อัล-มุหับบ์ (เสียชีวิตฮ.ศ. ๒๐๖)¹

อับดุลลอฮ์ อิบน์ อะหมัดกล่าวว่า: "ฉันได้ถามพ่อของ
ฉัน (นั่นคืออิมามอะหมัด) เกี่ยวกับดาวูด อิบน์ อัล-มุหับบ์ แล้ว

¹ อัล-อิสรอ อะมะอฺริยะฮ์ อัล-ริฎาล (๑/๓๔๘), สุอาลาต อัล-อาญะรียะ (๑/๒๓๒),
ญะาะบะกอต อัล-หะนาบิละฮ์ (๑/๒๐๑), มีซาน อัล-อิติดาล (๓/๓๓), อัล-ญ
อาฟาฮ์ (๗๘), มัจญ์มะอฺ อัล-ชะวะฮิด (๕/๕๖๑, ๑๐/๒๐๑), ตักรیب อัต-ตะฮะซิบ
(๒๐๘).

ท่านก็หัวเราะและกล่าวว่า เขาประหนึ่งไม่มีอะไรเลย เขาไม่รู้
ด้วยซ้ำว่าหะดีษนั้นคืออะไร".

อิมามอะหมัดและอิมามอัล-บุคอรีก็กล่าวว่า: เขาเป็น
คนโกหก

อบูดาอุดกล่าวว่า: "ซิเกาะฮุ ประหนึ่งว่าฎาะฮิฟ"

อบูซุรอะฮ์กล่าวว่า: "ฎาะฮิฟุลหะดีษ"

อิบนุมะฮ์ซีนกล่าวว่า: "ฎาะฮิฟ" และในอีกตอนหนึ่งท่าน
กล่าวว่า "ซิเกาะฮุ"

อัล-ฮัยษะมีกล่าวว่า: "ฎาะฮิฟ" และอีกตอนหนึ่งท่าน
กล่าวว่า: "ฎาะฮิฟมาก"

อัด-ดาเราะกูณีย์และอิบนุหะญูรกล่าวว่า: "มัตรูค"

สรุป: สถานะของดาอุด อิบนุ อัล-มุหับบ์คือ "ฎาะฮิฟ
มาก" เนื่องจากมีนักหะดีษสายกลาง (มุตะดีล - معتدل) หลาย
คนที่ได้ตำหนิเขาในด้านความน่าเชื่อถืออย่างหนัก และท่านอิบ
นุหะญูรก็ได้ประมวลบรรดาทรรศนะของนักหะดีษและสรุปว่า
เขาคือนักรายงานที่ "มัตรูค" ซึ่งจัดอยู่ในระดับที่ฎาะฮิฟมาก
ส่วนการเตาะชีกของอิบนุมะฮ์ซีนนั้นสามารถอธิบายได้ตามคำ
ชี้แจงของชัยคุอัล-มุอ์ลลิมียที่ว่า:

"โดยปกติวิสัยของอิบนุมะฮ์ซีนต่อนักรายงานหะดีษที่ท่านได้
พบปะ (ร่วมสมัย) กับเขานั้น เมื่อท่านรู้สึกพอกพอใจกับ
คุณลักษณะทางของเขาแล้ว ท่านจะฟังหะดีษจำนวนหนึ่ง
จากเขา แล้วเมื่อท่านเห็นว่าหะดีษเหล่านั้นถูกต้อง ท่านก็คาดว่

นั่นแหละคือสภาพของเขา แล้วท่านก็จะเตาซีก¹เขา และแท่งที่จริงแล้วพวกเขา (นักรายงานหะดีษที่ร่วมสมัยกับท่านอิบนุมะฮฺซิน) ต่างเกรงกลัวต่อท่าน และบางที่อาจมีนักรายงานบางคนที่ไม่ปะปน (สายรายงานหะดีษ) โดยเจตนา แต่เขาจะนำเสนอต่ออิบนุมะฮฺซินด้วยบรรดาหะดีษที่ถูกต้อง แต่เมื่อกลับหลัง เขาก็จะปะปน (สายรายงานหะดีษ) ตามเดิม และเมื่อเราพบว่ามียุทธะนาบียะฮฺคนหนึ่งซึ่งอิบนุมะฮฺซินได้พบ –ร่วมสมัย- กับเขา และท่านอิบนุมะฮฺซินก็ได้เตาซีกเขา ในขณะที่นักหะดีษส่วนมากต่างตำหนิเขาอย่างหนัก ดังนั้นที่ประจักษ์แจ้งคือ แท้จริงแล้วนักรายงานคนนั้นจัดอยู่ในประเภทนี้..."²

2. อัล-อับบาส อิบนุ เราะซึน มุศฎาะฟา อัล-สุละมียะ.

ท่านอยู่ในสมัยของอิมามมาลิกและเคยพบปะกับท่าน ส่วนข้อมูลด้านความเชื่อถืออันนี้ ผู้เขียนไม่พบข้อมูล

3. คิลาส อิบนุ อัมรฺ อัล-บัศรี (เสียชีวิตก่อนฮ.ศ. ๑๐๐)³

อะหมัด อิบนุมะฮฺซิน และอิบนุหิบบานกล่าวว่า "ซิเกาะฮฺ"

¹ หมายถึงการให้ความน่าเชื่อถือ.

² เชิงอรรถของชัยคุอัล-มุอัลลิมียในหนังสืออัล-ฟาวาอิذ อัล-มััจญ์มูอะฮฺ (๑/๓๐)

³ มีซาน อัล-อิอฺติดาล (๒/๔๔๘), ตักรیب อัล-ตะฮะฮ์ฮิบ (๓๐๔)

อบุตาพูดกล่าวว่า: "ซิเกาะฮู ไม่ได้ฟัง – หะดีษ- จาก
ท่านอะลีย"

อิบнуหะญูรกล่าวว่า: "ซิเกาะฮู"

สรุป: สถานะของคิลาส อิบну อัมร คือ "ซิเกาะฮู"

นอกจากการรายงานของเขาจากท่านอะลียและเศาะ
หาบะฮูบางท่านตั้งที่นักหะดีษได้ระบุไว้.

4. ซาบิต อิบну อัล-นุนานีย (เสียชีวิตฮ.ศ. ๑๒๗)¹
อัน-นะสาอีย อิบнуหะญูร และนักหะดีษท่านอื่น ๆ
กล่าวว่า: "ซิเกาะฮู"

สรุป: สถานะของซาบิต อัล-นุนานียคือ "ซิเกาะฮู"

สถานะของหะดีษ

สายรายงานนี้เป็นสายรายงานที่ "เฎาะอ์ฟมาก" เนื่องจากมี
นักรายงานชื่อดาูด อิบну อัล-มุหับบ์ ซึ่งนักหะดีษได้ตำหนิ
ความน่าเชื่อถือของเขาอย่างหนัก ฉะนั้นสายรายงานนี้จึงไม่
สามารถนำมาเป็นหลักฐานและไม่สามารถนำมาสนับสนุนสาย
รายงานอื่น ๆ ได้.

¹ ตะฮ์ซิบ อัล-ตะฮ์ซิบ (๒/๓), ตักรیب อัล-ตะฮ์ซิบ (๑๘๕).

๓. สายรายงานกะษีรุ อิบน์ สุลัยม

ท่านอนัส อิบน์ มาลิก เราะะฎียัลลอฮุอันฮุ เล่าว่า:

«كان رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا قضى صلاته

مسح جبهته بيمينه ثم يقول: بسم الله الذي لا إله غيره

اللهم أذهب عني الهم والحزن ثلاثاً»

ความว่า: ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม เมื่อท่านได้

ละหมาดเสร็จ ท่านจะลูบหน้าผากของท่านด้วยมือขวา

หลังจากนั้นท่านจะกล่าววว่า:

«بسم الله الذي لا إله غيره اللهم أذهب عني الهم

والحزن»

"ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ผู้ซึ่งไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจาก

พระองค์ ไ้้อัลลอฮ์โปรดบำบัดความเศร้าและเสียใจออกจาก

ตัวฉันด้วยเถิด" สามครั้ง.

ตัศรีญหะดีษ

สายรายงานนี้บันทึกโดยอิบนุอะดีย์ในหนังสือ "อัล-กามิล ฟิ

อัจญ์-ฏออะฟ๊าห์" ๖/๖๓. ด้วยสายรายงานถึงอิบนุซะรีน จากญ

บาเราะฮ์ จากกะษีรุ จากอนัส.

ข้อมูลนักรายงานหะดีษ

1. อิบน์ซะรียะห์ (เสียชีวิตศ. ๓๐๗)¹

มีข้อจริงว่ามุหัมมัด อิบน์ ศอลิหฺ อิบน์ ซะรียะห์ อัล-บัฆดาดี
อัล-อุกบะรียะห์

อัล-ดาเราะญนียกกล่าวว่า: "หัยคุ"

อัล-เคาะฎีบ อัล-บัฆดาดียกกล่าวว่า: "ชะเกาะฮฺ"

อัซ-ซะซะบียกกล่าวว่า: "อัล-อิมาม อัล-มุตกิน อัซ-ชะเกาะฮฺ"

และท่านได้กล่าวในตอนหนึ่งว่า: "นักหะดีษให้ความ
น่าเชื่อถือแก่เขา และเอา –การรายงานของ- เขามาเป็น
หลักฐาน"

สรุป: สถานะของอิบน์ซะรียะห์คือ "ชะเกาะฮฺ"

๒. ญบะเราะฮฺ อิบน์ อัล-มุฮ์ซอลลีล (เสียชีวิตศ. ๒๔๑)²

อัล-บุคอรียกกล่าวว่า: "มุญญะริบ อัล-หะดีษ"

อบูดาวูดยกกล่าวว่า: "ฉันไม่บันทึกหะดีษจากเขา ในบรรดาหะ
ดีษของเขานั้นมุ่งกัร"

ยะหยา อิบน์ มะอีนยกกล่าวว่า: "ญบะเราะฮฺคือจอมโกหก"

อัปดุลลอฮฺ อิบน์ อะหฺมัดยกกล่าวว่า: "ฉันได้เสนอบรรดาหะดีษที่
ฉันได้ฟังมันจากญบะเราะฮฺแก่พ่อของฉัน (นั่นคืออิมามอะหฺมัด)

¹ สุอาลาต อัล-สุละมียก ลิดดาเราะญนียก (๓๒๓), ลียะรุ อะฮฺลาม อัน-นุปะลาฮ์
(๑๔/๒๕๙), ตารีค บัฆดาต (๕/๓๖๑).

² สุอาลาต อัล-อาญูรียะห์ ลี อบีดาวูด (๑/๑๙), ลียะรุ อะฮฺลาม อัน-นุปะลาฮ์
(๑๑/๑๕๑), ตักรียบ อัล-ตะฮะซียะบ (๑๙๔)

แล้วท่านก็ปฏิเสธบางส่วนของหะดีษ และท่านได้กล่าวว่า:

"เหล่านี้เป็นหะดีษเมาฎู"

อิบนุอัน-นุมัรกล่าวว่า: "เขาได้กุหะดีษแล้วรายงานมัน"

อิบนุหะญูรกล่าวว่า: "ฏาะอ์ฟ"

สรุป: สถานะของอบูบาเราะฮ์ อิบนุ อัล-มุซัลลิสคือ "ฏาะอ์ฟ" และอาจถึงขั้น "ฏาะอ์ฟมาก".

๓. กะษีรฺ อิบนุ สุลัยมฺ อบูหาซิม (เสียชีวิตศ.)¹

อัล-บุคอรียกเล่าว่าสายรายงานของกะษีรฺจากท่านอนัสว่า: "มุ่ง
กะรุลหะดีษ"

อิบนุลมะดีนี, อบูฮาติม, อบูดาวูด, อัล-ดาเราะญูนีย์, กล่าว
ว่า: "ฏาะอ์ฟ"

ยะหฺยา อิบนุ มะอีนกล่าวว่า: "ไม่อนุญาตให้บันทึกหะดีษจาก
เขา"

อัน-นะสออียกเล่าว่า: "มัตรูก"

สรุป: สถานะของกะษีรฺ อิบนุ สุลัยมฺคือ "ฏาะอ์ฟ" และอาจถึง
ขั้นฏาะอ์ฟมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรายงานของเขาถึงท่านอนัส
ดังที่ท่านอิมามอัล-บุคอรีได้กล่าวไว้.

¹ สุอาลาต อัล-สุละมียฺ ลิตดาเราะญูนีย์ (๒๗๒), สุอาลาต อัล-อาบูรียฺ ลี อิบีดาวูด (๒/๖๑), อัล-กามิล ฟิ ญะฮะฟีล อัล-ริฎาล (๖/๖๓), มีซาน อัล-อิอฺติดาล (๕/๔๘๙)

สถานะของหะดีษ

สายรายงานนี้เป็นหะดีษที่เฎาะอ์ฟมาก เนื่องจากมีนัก
รายงานถึง ๒ คนที่เฎาะอ์ฟ และมีนักหะดีษบางคนที่ถูกวิจารณ์
อย่างหนักในความน่าเชื่อถือ อีกทั้งสายรายงานนี้เป็นสาย
รายงานที่กะษีรฺ อิบน์ สุลัยมฺ รายงานจากท่านอนัส ซึ่งท่านอ
ิมามอัล-บุคอรียกว่าการรายงานของกะษีรฺ อิบน์ สุลัยมฺ จาก
ท่านอนสนั้นเป็นสายรายงานที่ "มุงกัร" ซึ่งจัดอยู่ในสายรายงาน
ที่ "เฎาะอ์ฟมาก"

ข้อสรุป

หะดีษการลูบหน้าผากหรือลูบหน้าหลังจากละหมาดเสร็จ ถือเป็นหะดีษที่ฎะอ์ฟมาก ไม่สามารถนำมาเป็นหลักฐานได้ ท่านอิบนุเราะญับกล่าวว่า "สายรายงานทั้งหมด – ที่เกี่ยวกับการลูบหน้าผากหรือลูบหน้าหลังจากละหมาดเสร็จ - จากท่านอนัสนั้น "วาฮียะฮ์"¹. นั่นคือ ฎะอ์ฟมาก ไม่สามารถนำมาเป็นหลักฐานและไม่สามารถนำมาสนับสนุนสายรายงานอื่นได้.

¹ พัตหุลบารีย์ (๕/๒๐๒)

บรรณานุกรม

๑. ดาวูด อิบน์ อับดุลลอฮฺ อัล-ฟะฏอนียฺ. มปป. **มุญะฮิด มุศ็อลลียฺ**. กรุงเทพฯ: มัคตะบะฮฺ วะ มัฏบะอะฮฺ มุหัมมัด อัน-นะฮฺดียฺ วะ เอาลาดีฮฺ.
๒. อับนุอัยมุ. อะหฺมัด อิบน์ อับดุลลอฮฺ อัล-อัสซะฮานียฺ. ม.ป.ป. **ซิกรฺ อัคบารฺ อัศบะฮาน**. เบรุต : ดารฺ อัล-กิตาบ อัล-อิสลามียฺ.
๓. อับนุอัยมุ. อะหฺมัด อิบน์ อับดุลลอฮฺ อัล-อัสซะฮานียฺ. ๑๙๘๔. **หิลยะฮฺ อัล-เอาเลียอาฮฺ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. เบรุต : ดารฺ อัล-กิตาบ อัล-อะเราะฮฺสูลุลลอฮฺียฺ.
๔. อับนุอัยมุ. อะหฺมัด อิบน์ อับดุลลอฮฺ อัล-อัสซะฮานียฺ. ๑๙๘๔. **อัมมฺ-ฆะฟอาฮฺ**. กาซาบลังกา: ดารฺ อัล-ชะกะอ์ฟะฮฺ.
๕. อะหฺมัด อิบน์ หันบัล อัช-ชัยบานียฺ. ๑๙๘๘. **อัล-อิลัล วะ มะอฺริฟะฮฺ อัร-ริญาล**. พิมพ์ครั้งที่๑. เบรุต: อัล-มักตັบ อัล-อิสลามียฺ.
๖. อัช-เฮากานียฺ. มุหัมมัด อิบน์ อะลี อิบน์ มุหัมมัด อัช-เฮากานียฺ. ม.ป.ป. **อัล-ฟะวาคิด อัล-มัญญูมะฮฺ ฟิล อะหาดีษ อัล-เมาฏอะฮฺ**. เบรุต: ดารฺ อัล-กูตุบ อัล-อิสลามียะฮฺ.
7. อัช-ชะฮะบียฺ. มุหัมมัด อิบน์ อะหฺมัด อิบน์ อุษมาน อัช-ชะฮะบียฺ. ๑๙๘๕. **ลียัรฺ อะอฺลาม อัน-นุบะลาฮฺ**. พิมพ์ครั้งที่๓. เบรุต: มุอัสสะซะฮฺ อัร-ริสาละฮฺ.

๘. อัช-ชะฮะบียฺ. มุหัมมัด อิบน์ อะหฺมัด อัช-ชะฮะบียฺ. ๑๙๙๕. มี

ซาน อัล-อิติดาล. พิมพ์ครั้งที่ ๑. เบรุต: ดารุ อัล-กุดูป อัล-อิละมียะฮฺ.

๙. อัลญะบะรอเนีย. สุลัยมาน อิบน์ อะหฺมัด. ๑๙๙๔. **อัล-มุญัหม์**

อัล-เอาสฺ. พิมพ์ครั้งที่ ๑. ไคโร: ดารุ อัล-หะวะะมัยน์.

๑๐. อัลญะบะรอเนีย. สุลัยมาน อิบน์ อะหฺมัด. ๑๙๙๓. **อัล-ตุ**

อาฮ์. พิมพ์ครั้งที่ ๑. เบรุต: ดารุ อัล-กุดูป อัล-อิละมียะฮฺ.

๑๑. อัล-เคาะฎีบ อัล-บัฆดาดี. อะหฺมัด อิบน์ อะลี อับบักร์ อัล-

เคาะฎีบ อัล-บัฆดาดี. มปป. **ดารีค บัฆดาต.** เบรุต: ดารุ อัล-กุดูป อัล-อิละมียะฮฺ.

๑๒. อัล-มิซซี. ยูสุฟ อิบน์ อัช-ชะกียฺ อับดุลอะหฺมาน อบุล

หัจญะญ์ อัล-มิซซี. ๑๙๘๐. **ตะฮะซีบุล กะมาล.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. เบรุต: มุฮัดดะฮฺ อัล-วิศาละฮฺ.

๑๓. อัล-หัยษะมียฺ. นูรุดดีน อะลี อิบน์ อบีบักร์ อัล-หัยษะมียฺ.

๑๙๙๑. **มัจมะอฺ อัช-ชะวาอิด.** เบรุต: ดารุลฟีกร์.

๑๔. อัล-อาญูรียฺ. มุหัมมัด อิบน์ อะลี อัล-อาญูรียฺ. ๑๙๗๙. **สุอา**

ลาต อบี อุบัยดฺ อัล-อาญูรียฺ อบา ดาอูด อัล-สิญีสตานียฺ. พิมพ์ครั้งที่ ๑. มะดีนะฮฺ: มหาวิทยาลัยอิสลาม มะดีนะฮฺ.

๑๕. อัล-สุละมียฺ. มุหัมมัด อิบน์ อัล-หุสَيْنฺ อัน-นัยسابูรียฺ อัล-สุละ

มียฺ. ๒๐๐๖. **สุอาลาต อัล-สุละมียฺ ลิตดาระะกุนียฺ.** ซาอุดีอาระเบีย: อัล-ญะรีย.

16. อิบน์ เราะฎิยฺบ. อัลตุรเราะหฺมาน อิบน์ อะหฺมัด อิบน์ เราะฎิยฺบ
อัล-หฺนบะลียฺ. ๒๐๐๑. **พัทธุลบารียฺ**. พิมพ์ครั้งที่๒. ซาอูดี
อารเบีย: ดารุ อิบน์ลญาซีเย.
๑๗. อิบน์ลัมอูน. อบู อัล-หะสัน มุหัมมัด อิบน์ อะหฺมัด อัล-บัฆดา
ดียฺ. ๒๐๐๒. **อัล-อะมาลียฺ**. เบรุต: ดารุ อัล-บะซาอิรฺ อัล-อิส
ลามียะฮฺ.
๑๘. อิบน์หะญูรฺ. อะหฺมัด อิบน์ อะลียฺ อิบน์ หะญูรฺ อัล-อัลเกาะ
ลานียฺ. ๑๙๙๕. **ตักريب อัล-ตะฮะฮีบ**. พิมพ์ครั้งที่๑. ธิยาญ:
ดาร์ อัล-อาศิมะฮฺ.
๑๙. อิบน์อัล-ญาซีเย. อบูฟะร็อยฎ์ อัลตุรเราะหฺมาน อิบน์ อะลียฺ
อิบน์ลญาซีเย. ๑๙๘๑. **อัล-อิลัล อัล-มุตะนาฮียะฮฺ ฟิล
อะหาดีษ อัล-วาฮียะฮฺ**. พิมพ์ครั้งที่๒. ปากีสถาน: อิดา
เราะฮฺ อัล-อูลูม อัล-อะษะรียะฮฺ.
๒๐. อิบน์ อัล-สุนนียฺ. อบูบักรฺ อะหฺมัด อิบน์ มุหัมมัด อัล-ดัยนะวะ
รียฺ. มปป. **อะมัล อัล-เยามุ วั อัล-ลัยละฮฺ**. ดามัสกัส :
มักตะบะฮฺ ดารุ อัล-บะยาน.
๒๑. อิบน์อับีฮะฮฺ. มุหัมมัด อิบน์ อุษมาน อิบน์ อับีฮะฮฺ. ๑๙๘๓.
สุอาลาต อิบนิ อับีฮะฮฺ ลี อะลียฺ อิบน์ล มะดีนีเย. ธิ
ยาญ: มักตะบะฮฺ อัล-มะอารِف.
๒๒. อิบน์ อับีฮาติม. อัลตุรเราะหฺมาน อิบน์ อับีฮาติม. ๑๙๕๒. **อัล-
ญูรฺ วัต ตะอูดีล**. พิมพ์ครั้งที่๑. เบรุต: ดารุ อัล-อิญาฮ์
อัล-ตุรอซ อัล-อะเราะบียฺ.

๒๓. อิบน์อบียะอฺลา. อบุลหุสัยนุ อิบน์ อบียะอฺลา. ม.ป.ป. ฎาะบะ

กอต อัล-หะนาบิละฮฺ. เบรุต: ดารุ อัล-มะอฺริฟะฮฺ.

๒๔. อิบน์อะดียฺ. อับดุลลอฮฺ อิบน์ อะดียฺ อิบน์ อับดุลลอฮฺ อัล-

ญุญานียฺ. ๑๙๘๘. อัล-กามิล ฟิ อัล-ฏออะฟอา. พิมพ์ครั้งที่

๓. เบรุต: ดารุ อัล-ฟิกร.